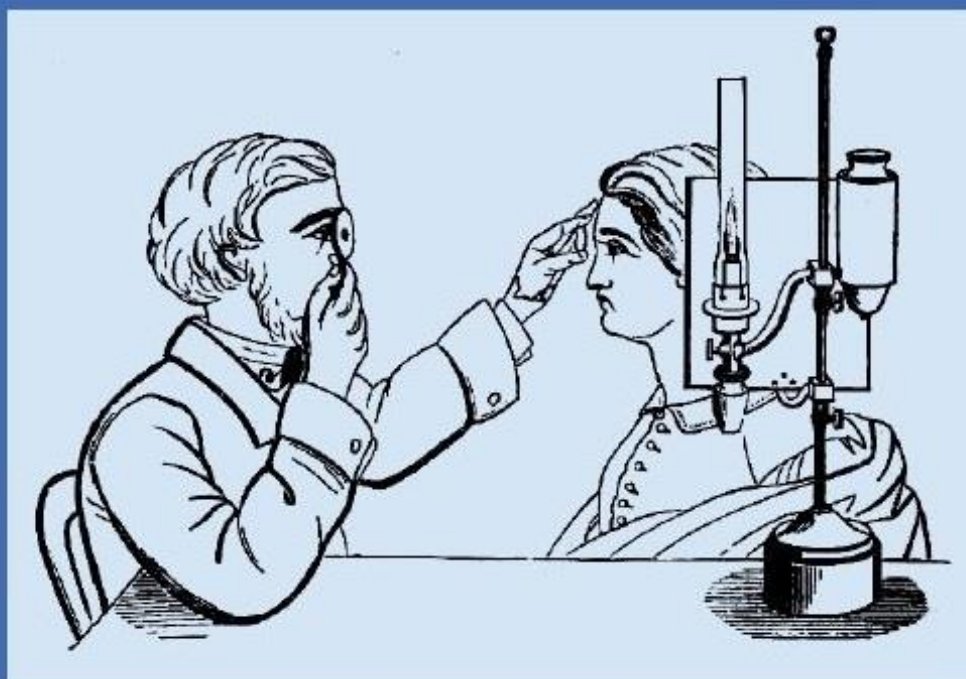

Petrőczy Éva | Szürkeháj • Két szemműtét története

Petrőczy Éva

Szürkeháj

Két szemműtét története

Helma 2022

Fekete Sas
Kiadó

SZÜRKEHÁJ

Két szemműtét története

Második, átdolgozott kiadás

Petróczi Éva

Copyright © Petróczi Éva 2023 (Második kiadás)
Minden jog fenntartva. A könyv bármely részletének
közléséhez a kiadó előzetes hozzájárulása szükséges.

Az elektronikus könyvet kiadja a HELMA Kiadó.

Cím: 8630 Balatonboglár Szabadság u. 75.

Telefon: +36 (30)499-34-77

E-mail cím: info@helma.hu

Webcím: www.helma.hu

A kiadásért felel a HELMA Kiadó ügyvezetője Dvariecki
Bálint

Kiadás dátuma 2023.

ISBN 978-963-639-044-0

Az első nyomtatott kiadás a Fekete Sas Kiadó
gondozásában jelent meg.

**A szerzőről és a kötetről további információk
elérhetők az alábbi internetes felületeken:**

A HELMA kiadó hivatalos Weboldala: www.helma.hu

HELMA Youtube csatorna:

<https://www.youtube.com/@HelmaKonyvek>

HELMA Instagram:

<https://instagram.com/helmakonyvek?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

HELMA Tik-tok csatorna:

https://www.tiktok.com/@helma_konyvek

HELMA facebook oldal:

<https://www.facebook.com/HelmaKonyvek>

Helma Vendéghang podcast elérhetőségek:

Anchor.fm, Spotify, Google Podcast, Apple iTunes

RSS: <https://anchor.fm/s/976b6eac/podcast/rss>

Ha igazi cirkuszos lennék, s nem csak egy évtizedek óta hol verset, hol prózát firkáló, olykor bizony itt-ott „cirkuszos”, vagy, ahogyan egyik leányzóm írta valamikor, „izgulászó” nőszemély, akkor azt mondanám, a közönségcsalogató cirkuszplakátok stílusában: ez a kis könyvem az első, amely *közkívánatra* született. Mert a korábbi, gyakran el-elhomályosuló esztendőkből éppen azok a verseim kapták a legtöbb érdeklődést, szeretetet, gyakorlati és lélektani célzatú kérdést, amelyeket népbetegségnek számító, s kizárólag egy fájdalommentes műtéttel gyógyítható nyavalyámról, nyavalyánkról, a szürkehályogról írtam. Erről az alattomos, vagy nagyon lassan, vagy egy gonosz ragadozó madár gyorsaságával lecsapó betegségről, amely a huszonegyedik század szemészeti csodái közepette is annyi, sokszor indokolatlan és oktalan félelmet és kételyt terem, hogy előszámlálni is lehetetlen. Félreértés ne essék: mivel sem szemorvos, sem optometrista, de még csak boszorkány, vagy éppen önjelölt kuruzsló sem vagyok, írásom semmiképpen nem lehet több annál, aminek szánom. Vagyis, egy vállaltan laikus szemléletű betegség-gyógyulás krónikánál, amelynek egy-egy prózai mondata, vagy éppen verssora talán képes lesz elgondolkodtatni, a szöveg egyes pontjain talán megnevetetni, de legfőképpen megnyugtatni és megvigasztalni sors- és betegtársaim népes gyülekezetét. És – stílszerűen – legalább valamelyest segíthet *farkasszemet nézni* egy olyan szembetegség minden testi-lelki kínjával, amelynek markában az ember fia-lánya még akkor is áldozati báránynak érzi magát, ha minden erejével igyekszik elkerülni az önsajnálat alattomos és ellenszenves csapdáit. Tudom, aprócska célkitűzés ez a műtétet végző orvosok, s az őket segítő asszisztencia és az operáció előkészítését, illetve az utókezelést végzők munkájához képest. De – remélem – nem egészen haszontalan.

Ahogy elkezdődött – mondhatnám szabadon Széchenyi Zsigmond önéletrajzának címe után. Időpont: 2007 október eleje. Verőfényes vasárnap késő délelőtt, Ferenc-napi búcsú a közeli Bakáts téren. Eleinte egészen jókedvűen csámborogtunk Andrással a kézművesek, antikváriusok, mézesbábosok bódéi között, aztán hirtelen, magam számára is egészen váratlanul és indokolatlanul megdermedtem. Egy lacikonyhás és egy péksátor között ugyanis megpillantottam egy ingyenes szembetegség-szűrő állomást. Olyasféle, könnyen felépíthető és lebontható pillanatrendelőt, mint a Norvégia-szerte ide-oda robogó „okulista buszok”, vagy, hogy még közelebbi és pontosabb hasonlattal éljek: egy olyasféle sátor-kuckót, mint a Máltai Szeretetszolgálat Magyarország elesettebb falvaitól egészen a csángók-lakta messzi településekig vándorló mobil szemészeti rendelői. Tehát: ott álltam a szűrőállomás előtt, ahol nem is volt túl nagy tolongás, körülbelül öt percen belül sorra kerülhettem volna. De a döntő lépés előtt szó szerint *megfagyott bennem a vér* a félelemtől, annak ellenére, hogy alig két évvel korábban, a legutóbbi, ráadásul kétévente szabályosan megismételt kontroll idején látásomat még teljesen épnek nyilvánították. Egyszóval: a verőfényes október eleji vasárnapra fekete felhő borult. Minden porcikámban éreztem, hogy *meg kell vizsgáltatnom magam*, mert néhány hete a jobb szemem látóterében el- elhomályosodott előttem a világ, s térbeli látásomat is kezdtem bizonytalanabbnak érezni. Így azután néhány nappal később, történetesen éppen a Látás Világnapján, bemerészkedtem egy közeli, régóta ismerős és baráti optikai szalonba. Ártalmatlan kis olvasószemüvegemet is itt csináltattam, nem is túl korán, 2000-ben, tehát negyvenkilenc éves koromban. A kedves, vékony, kislányos és finom arcú optikus hölgy felkísért a lépcsőn, és megkezdődött az alapos vizsgálat. Kiderült, hogy –

bár életemben soha nem voltam rövidlátó – most hirtelen „mínuszos” szemüvegre lesz szükségem. Nagy tudású, halk szavú és alapos vizsgálóm (azóta már lányom-lehetne barátnőm!) halkan csak ennyit mondott: „Nem akarom megijeszteni, asszonyom, de mintha kezdődő szürkehályogot látnék a jobb szemén. Ennek eldöntésére azonban nem én vagyok hivatott. Ha nem is ma, de hamarosan keressen fel egy szemorvost.” Néhány nappal később, egy hipermodern diagnosztikai eszközökkel ékeskedő, de most már, hiába, nem minden a külsőn, évek óta üresen álló, lelakatolt ajtajú másik optikai szaküzletben megerősítésre került, amit az itthoni, idegnyúzós „félszemes” próbák is igazoltak: hogy nincs kibúvó, ez bizony szürkehályog, orvosi nevén cataracta, a szemlencsét elhomályosító, irgalmatlan „vízesés”. Harmadik, el nem kerülhető stációként most már tényleg a szemorvos következett. Egy orvos barátunk jóvoltából jutottam el (az azóta ugyancsak bezárt!) Tömő utcai szemklinikára, dr. Nagy Attilához; a találkozás későbbi életem „végzetszerű” eseményének bizonyult, bár akkor természetesen még egyikünk sem tudhatta, hogy mindkét szememet ő fogja mesterien „hályogtalanítani”, eleinte ismerősként, majd egyre inkább barátként. Attila, aki naponta számtalan új szürkehályog-esetet diagnosztizál, csöppet sem érzéketlenül (csak én éreztem annak, igazságtalanul, amiért később meg is követtem!) jelentette ki: „Most még ötven százalékos a szeme teljesítménye, de azt nem tudhatjuk, milyen ütemben fog megérni a hályog. Maga (ekkor még magázódtunk!) még javakorabeli, nagyon aktív, (ekkor valóban nyakig voltam az egyetemi munkában, egy évvel a Puritanizmuskutató Intézet alapítása előtt, s még csak mindössze ötvenhat évet számláltam!) és nem egy ráérős nénike, aki évekig nyugodtan tesz-vesz otthon, még csökkenő látással is.” Ebben az őszinte és egyenes

megközelítésben nem volt egy szemernyi rosszindulat sem, mint ahogyan abban sem, hogy Attila kerek-perec kimondta: sajnós, az esetek túlnyomó részében ez *kétszemű* kalandnak bizonyul. Tehát jobb, ha ezzel a fejleménnyel is számolok. Száz szónak is egy a vége: első lépésként – balga módon – megpróbálkoztam a lehetetlennel. Napról-napra úgy lógva az interneten, mint egy pánikba esett pókocska a fonálon, s körbe-körbe kérdezősködve, fűt-fát meginterjűvolva, a műtét helyett valamiféle alternatív, szelídebb gyógymódot keresgélve hadakoztam, csépeltem a ködöt, pontosabban a lencsehomályt. A sors úgy hozta, hogy mindezen, teljesen hiábavaló próbálkozások kellős közepén, már a határozott, egyenes diagnózis és azt követő, teljesen indokolatlan és ezerszer meg is bánt „orrfelhúzásom” után rövid pár héttel igencsak rászorultam dr. Nagy Attila szakmai tudására és megnyugtató egyéniségére. Novemberben ugyanis két kellemetlen, de végül ártalmatlannak bizonyuló, s a hályogtól teljesen független jelenség keserítette meg napjaimat. Pontosabban: hozta rám a frászt. Az egyik: a látóteremben lebegő, kis, fekete „floaters”-ek megjelenése. A másik: az esténként jelentkező, hirtelen-váratlan villanások-villámlások, s a nyomukban ébredő félelem. Két, telefonon kifaggatott, nagyhírű és végzetesen nagyképű, ismerőseink ismerőse „szemész-guru” szerint ez a kezdődő retina-leválás jele is lehetett. Ez nyilván igaz az esetek egy részében, de látatlanban kimondani talán mégsem illő; fogadni ráadásul csak az egyikük lett volna hajlandó, egy nagyon távoli időpontban. Hála Istennek – mint kiderült – ezek csak kimerültségi, illetve komolyabb következmények nélküli üvegtest-részecske lemorzsolódások voltak. Ha októberben a Rettegés Házának éreztem a Tömő utcát, akkor most, novemberben már egyértelműen a Nyugalom Házának. Attilát pedig, ijesztgető

„mumus” helyett egyértelműen jötevőmnek. Erre a látogatásra elkísért akkoriban huszonhét éves doktoriskolai hallgató András fiam. A szerepek a várakozás és a vizsgálat idejére felcserélődtek. Tulajdon szülöttem apai figyelemmel bánt velem azokban a keserves percekben. Csak akkor „kisfiúsodott” vissza, amikor kiderült: a retinaleválás rémétől nem kell tartanom! E novemberi fordulat után – három-négyhavi ellenőrzésekkel – a látszólagos szélcsend ideje, de ezzel párhuzamosan a műtétet megúszeni akarás rengeteg energiát és nem kevés pénzt is felemésztő időszaka következett. Ebben a lélektani helyzetben született még bizakodó daccal teli, legelső hályogos versem:

Áfonyás fohász

Áfonya kékje, áfonya hamva,
terelj színeket, kérlek, utamba,
simíts színeket szegény szemembe,
öregség-csillag most, hogy kikezdte.
Öregség-csillag, azért se hályog,
azért se szürke, még látván látok,
Teremtő Isten, látom világod,
lássam eztán is, világra-éhes
szememben látás hadd rakjon fészket,
világ szennyétől engedj tisztulnom,
szent gyümölcs által fényre vidulnom.

Az áfonyarajongás egyébként már a baljós diagnózis előtt is jócskán dúlt mifelénk, talán a később még részletesebben kifejtett családi katarakta-örökség miatt, vagy talán pusztán megérezésből. Révkomáromi, „selyés” tanárkodásom éveiben, 2004–2006 között

rendszeresen vettem-ettem a szlovák boruvka(áfonya)-tartalmú készítményeket. Betegségem napvilágra (pontosabban: lencsehomályra!) kerülése után pedig minden elképzelhető bogyós és egyéb piros gyümölcs és haragoszöld főzelékféle (spenót, brokkoli) nem egyszerűen elkötelezett, de jóformán megszállott fogyasztója lettem. Hiába ismételte nekem egyik kedves gyerekkori barátnóm, a Mohácson szemészkedő Eszter (becenevén: Titi!) hogy: „Évikém, ihatsz te nektárt, ehetsz ambróziát, a hályog arra vígan fütyül!” Annyi azonban tény és való, hogy ezek a gyógyító táplálékok a szem *többi, lencsén túli és kívüli* részeit valóban jócskán erősítik, s akár segíthetik is a látás javulását, de a műtét megűszását – nem.

Ebben a boldognak és reménykedőnek is mondható várakozási időszakban, amikor a lencsehomály (ez ugyanolyan szép és szomorú szó, mint Kormos Pista versében a „mohahomály”!) még csak szemlencsém tokját lepte be, filozófusztöneim legalább olyan jól működtek, mint közismert, népes családom által sokat és jogosan szidott hipochondriám. Így aztán kiterjedt nyomozásba, emlék-felidézésbe kezdtem. Első lépcsőként családom és saját magam szemészeti magántörténelmében. Ami a familiáris hályog-históriákat illeti, arról nagyon élénk gyerekkori emlékeim vannak. Nagymama, kemény és realista természetéhez képest, áhítattal, valóságos csodatevőként emlegetett egy legendás nevet, Grósz Emilét, a Mária utcai szemklinika professzorát, aki az ő édesapját, Vaniss Gyulát, az én dédapámat, 1935-ben műtötte meg, éppen egy évvel azelőtt, hogy – a zsidóüldözés előszeleként – sok évtizedes munka és sok ezer látásmentő operáció elvégzése után 1936-ban nyugdíjba küldték volna. Az külön nagyon megható számomra, hogy az európai hírű, Nagyváradról elszármazott szemészdinasztia harmadik generációs

tagja már maga is idős, hetven esztendő emberként mentette meg csaknem-kortársa látását. Dédapa, a Körösöket szabályozó Ivánfenéki Ármentesítő Társulat igazgató főmérnöke maradéktalanul igazolta ekkorra jócskán elhomályosodó, de ifjú éveiben szinte ibolyakék Vaniss-szemeinek betegségével azt, amit Grósz Emil nagyapja, a szemész-dinasztiát megalapító, s már 1830-ban a szegény vakok számára Nagyváradon kórházat fundáló Grósz Frigyes egyértelműen megállapított. *Die Augenkrankheiten der grossen Ebenen Ungarns*, vagyis *A magyar Nagyalföldön előforduló szembetegségek* (1857) című publikációjában ugyanis azt írta meg, hogy a napsugarak hozzájárulnak a szürkehályog keletkezéséhez. Ugyancsak ő készített pontos statisztikát arról, hogy az általa műtött, egy életen át földművesként dolgozó paciensek nagy százaléka – 520 betegből 355 – még nem érte el a hatvanadik évét, amikor meg kellett operálni. Dédapa nem a földeken dolgozott ugyan, ő egy Arad megyei család út- és vízimérnöki diplomát szerzett, 1858-ban (azaz éppen egy évvel a legidősebb Grósz doktor közleményének megjelenése után!) született sarja volt. Munkája azonban talán még szemet-látást győtrőbb volt, mint a mezei munkát végzőké, hiszen a Körösök tükréről visszaverődő, kíméletlen napsütésben járta a gátakat, évtizedeken keresztül. Természetesen, napszemüveg nélkül. A naptól védő pápaszem viselése az ő aktív éveiben legfeljebb a korai strandfiúk köreiből dívott. Körtörténetének egyik, nagyon szomorú és nem orvosi mozzanata az, hogy amikor a mostaninál sokkal hosszabb Mária utcai lábadozás után egy ápolónő kíséretében hazautazott Gyomára, kristálytisztán láthatta ugyan egyetlen lányát, vejét és unokáit – de talpig gyászban. És azonnal rádöbbsent arra, amivel a család nem akarta gyógyulását hátráltatni: hogy kórházi tartózkodása

idején meghalt felesége, Ida dédmama, aki számára asztmától meggyötört, oxigénpalackhoz láncolt öregasszonyként is az a brüsszeli csipkeruhás, szépséges szegedi kisasszony volt, mint megismerkedésük pillanatában.

A méltán nagyhírű és közmegebecsülésnek örvendő nagyváradi szemészfamília „ősatyjáról”, Grósz Frigyesről és utódairól való megemlékezés után igazságtalanság volna elhallgatni egy nálánál alig valamivel ifjabb, hercegi születésű, s több királyi családdal rokonságban lévő, ugyancsak a szegények látásának megmentéséért küzdő, nagyon szokatlan életpályát befutó férfiú nevét. Sokan és sokszor látták világszerte Ernst Marischka inkább „korhűtlen”, mintsem korhű Sisi-trilógiáját. Az első részben nyüzsgő Wittelsbach testvérek egyikére, a családi körben „Lúd” becenévre hallgató kis Károly Tivadarra (Carl Theodorra) azonban legfeljebb egy pillanatra figyeltek fel a nézők milliói, akkor is legfeljebb csak úgy, mint a népes bajor hercegi fészekalj, a Max-Ludovika pár egyik, temperamentumosan rosszkodó, horgászás közben vízbe pottyanó, a szép „nagytestvért” körülrajongó fiókájára, Erzsébet kedvenc testvérére. Pedig ez a hercegi sarj, az osztrák császárné szeretett „öcsikéje” alaposan eltért családjá és egész, nagyon kiterjedt atyafisága (ide értve a különcök különce, Wagner-rajongó bajor királyt, Lajost is!) életútjától. Felnőtt pályafutását, a „Lúd”-korból kinöve, de még nagyon zsenge éveiben, katonatisztként kezdte. Mindössze tizennégy esztendősen vállalta (vagy inkább: vállaltatták vele!) a tiszti élet nem éppen szemészi erényeket követelő mindennapjait, s még úgyszólván gyerekfővel lett a bajor hadsereg lovas tábornoka. 1870–1871-ben részt vett a német-francia háborúban. Az aktív katonai szolgálatot odahagyva először filozófiát, jogot és közgazdaságtant tanult, de igazi, Isten-kijelölte hivatásának végül

az orvostudomány bizonyult. Csaknem Albert Schweitzer-i korában, az akkori felfogás szerint már középkorú férfiúként, negyvenegy évesen, 1880-ban avatták orvossá. ezt követően nagyon sok tanulás, szakosodás és több évtizedes gyógyítói munka várt rá, amelyre a koronát elkötelezett és sikeres szemészi működése tette fel. A szemészet iránti érdeklődését – érdekes, szokatlan módon – tüdőbajának köszönhette. E súlyos betegségből Mentonban igyekeztek kikúrálni, s itt barátkozott össze a nálánál sokkal betegebb Alekszander Ivanov orosz szemészprofesszorral, aki a szembetegségek európai hírű, bár nagyon goromba viselkedésű specialistája volt. Károly Tivadar a Bajor Állami Levéltárban őrzött kórlapok szerint legalább ötezer szürkehályogműtétet végzett el, ezek zömét az 1895-ben alapított müncheni Karl Theodor Herceg Szemklinikán, amely mindmáig régi helyén, a Nymphenburger Strassén működik. Szemészorvosi hitvallását – feljegyzéseiből – érdemes itt felidézni: *„Szemorvosnak lenni: ez tűnik számomra az orvostudomány legátfogóbb területének... A szem a test állapotának kvintesszenciája, a szemben mutatkoznak meg a betegségek, például a veséé, amelynek még jobban láthatóvá válnak a jellegzetességei. Akár a tükörben, a szemben úgy látható meg az ember belülről... Hát nem akkor ér egy embert a legszörnyűbb csapás, ha megvakul? A fénytől megfosztva, a külvilágtól elzárva, mások kénye-kedvének kiszolgáltatva élni – nem, ennél nagyobb szörnyűséget nem tudok elképzelni. De nagyobb boldogságot sem, mint ezeknek a nyomorultak legnyomorultabbjainak segíteni, újra megajándékozni őket az élettel.”* (Részlet Sigrid-Maria Grössing: *Sisi családi körben* című könyvéből, Kajtár Mária fordítása, Gabo Kiadó, 2013.) E sorok alapján az az érzésünk, hogy a kiváló bajor herceg a ma széles

körben alkalmazott íriszdiagnosztika egyik előfutárának is tekinthető...

Érdekes véletlen, hogy 1990 őszén, amikor férjemmel többek között müncheni magyar reformátusoknak is tartottunk előadásokat, apró Volkswagen bogarunkkal többször elhajtottunk a nevével fémjelzett, gyönyörű, palotaszerű épület előtt. A pompás szemklinika látványa, feliratai ekkor még, amikor kristálytisztán láttam, semmiféle sejtést, az írásom elején említett későbbi szemvizsgáló sátor-élményhez hasonló rossz érzést nem keltettek bennem. Egyszerűen gyanútlanul megörültem annak, hogy a nem éppen önzetlenségükről, inkább mohó élet-habzsolásukról nevezetes Wittelsbachok egyikének ilyen emberbaráti, embersegítő ötlete támadt. A klinika alapítólevelében, s az 1917-ben, nyolc évvel a herceg halála után felesége által fundált alapítvány okiratában ugyanis *jóformán ugyanaz a szándéknyilatkozat olvasható*, mint a polgári családból származó Grósz Frigyesében. Az, hogy fő célkitűzéseik egyike minden időben a szegény sorsúak látásának megőrzése, megmentése lesz. A portugál Marie José infánsnő, Karl Theodor herceg második felesége, egyébként arról is közismert, hogy férjének sok műtét során asszisztált, tehát harcostársa, szövetségese volt a sötétség rémével vívott harcban. Fenséges férje egyébként majdnem szó szerint szikével a kezében fogadta a halált; amíg fogyó ereje engedte, folytatta gyógyító munkáját. E rövidke hercegi közjáték méltatlanul rövid ugyan Karl Theodor pályamódosításokkal, küzdelmekkel és áldozatokkal teli életéhez képest, de magas homlokát, szigorúságában is jóságos arcát, reményt keltő tekintetét látva úgy éreztem: mindenképpen helyet kell kapnia e „szemvízesés-túra” hol szomorkás, hol derűs lapjain...

A szürkehályogról tehát dédapa műtétje kapcsán hallottam először, nagyon korán, úgy három és féléves koromban. Egy évvel később, 1955 szeptemberében valószínűleg ezért is vártam olyan szeretettel rokonát, Korber Vilma nénit, akit ugyancsak elért családja szemészeti végzete. Ráadásul a nyugdíjas kishivatalnoklét és a deklasszálttság minden nyomorúságával és magánnyal megfejelve. Anyám naplójából idézve a Vilmuska néni-epizódot: „1955. szeptember 17. Jelenleg Apukáékat várom az állomásról, Vilmuska néni jön, nagyapám nővérének [helyesen: húgának] a lánya, áldott jó kis lélek, egy darab a múltból, Nagyszüleim csodás világából. Évike fent van, nem akar lefeküdni, úgy várja Vilmuska nénit.

szeptember 21. szerda este 10.

Szegény kis félig vak Vilma néni nénink elment, oly boldog volt közöttünk. Fáj arra gondolnom, hogy üres lakásba tér haza, ahol senki sem várja. De jó is volt itt Nagyapám véréből egy élő darab, s bár maradt volna még legalább holnapig, de sietett, nehogy a nyugdíját lekésse.”

Igaz, hogy ezzel megtöröm hályogverseim keletkezési sorrendjét, mert az alábbiakban közölt sorok már 2012 nyarán, második, ezúttal baloldali hályogom érlelődése idején születtek, az időrenddel nem törődve, mégis feltétlenül ide illik, hiszen kifejezetten a Vaniss-család szem-ügyeinek állít emléket. Életerejüket, egyéniségüket szívből csodálom, a részben róluk rám szállt örökséget is békés szívvel elfogadva:

Örökség

dr. Szalai Lászlónak, örökös szem-örömnek, hálával

Gidrán és Mirza

Simándon
Vaniss ükapám
két szép lova volt.
Én örököltem
a róluk szóló,
ezeregyszer követelt
családi mesét,
s azt, hogy mára a hályog
(régvolt pereputtyom
kísértő nyavalyája!)
korántsem mesébéli,
szürke redőnye
el-elúzi tőlem a fényt

Ha pedig az imént már anyám naplójából idéztem, álljon itt egy további naplórészlet, még jóval korábról, 1952 augusztusából, azaz tizenhat hónapos koromból. Ekkor vittek el először apai családom lepusztult, szovjet lövészárkokkal és összevissza hasogatott ajtókkal „sormintázott” alsóbélatelepi fészkébe, az eredeti formájában nagyon kedves, egyik apai dédanyám nevét viselő Irma pihenőbe, ahová még tizenhat éves koromig visszavisszajártam. Ezt az első Pécs-Balaton expedíciót hosszas készülődés előzte meg, de – csodák csodája – a szorongató anyagi helyzetünkből kifolyólag mifelénk ritka „fényképezkedés” ellenére, ezt a vízparti *beavatást* kivételesen elég sok, baráti ajándéku készített, s a kor színvonalához képest jól sikerült amatőr fénykép tanúsítja. A felvételek kopottsága ellenére úgyszólván minden mai nézőnek feltűnik, hogy míg kreolbőrű anyám tágra nyitott szemmel, vígan mosolyog rajtuk a napba, én bizony köménymagnyira összehúzott „ablakocskáimmal”, keserves képet

vágva hunyorgok. Akkor is, meg a nagyobb koromban a kisvízben készült, már olykor színes fotókon is! Míg gyerektársaim egy része nagy, kerek Böbe baba-szemmel nevetett a Napocskára, én úgyszólván minden esetben elközménymagosodott tekintettel és szontyoli képpel néztem a gép lencséjébe. Az UV-sugarak káros hatása ekkor még nem volt közismert, s ha családom esetleg találkozott is Grósz Frigyes babakoromra csaknem százéves fénysérülés-elméletével, a napsugarak hályog-kiváltó hatásáról, arra aligha gondoltak, hogy ez egyáltalán nem csak a mezőn, hanem az ártatlannak-ártalmatlannak tűnő pancsolások, csöpögtetős vár-építések során is beszerezhető. Anyám mindenesetre csupa bizakodás és öröm volt, első balatoni délutánomat rögzítő sorainak tanúsága szerint. Úgy érezte, hogy kimenekített engem a pécsi nyár sokszor valóban gyötrelmes forróságából: „1952. augusztus 12. ... bízom benne, hogy pár nap alatt a víz, a nap, a levegő kicserélik Évikét. Csak jót tenne neki a Balaton. Ma délután 4-kor volt az első fürdés, ami rettentően ízlett, háromszor is visszament, úgy vezettem, $\frac{1}{4}$ 7-kor jöttünk haza.” A későbbi történések fényében (vagy inkább: homályában!) nem csoda, hogy hét unokám közül különösen az öt fehérbőrűt, s külön a kékszeműeket nagyon félttem az erős fénytől. Igaz ugyan, hogy a szemorvosok a kicsik számára nem javasolják a napszemüveg viselését, de az ügyes és a „mi” időnkben még nem használt napkalapok, ezek a fehér vagy világos színű kis vászongombák, no meg az időjárási riadók talán csökkenthetik egy kicsit a kockázatot. S ha már visszaléptünk a gyerekkoromba, illetve saját szemem életrajzába, akkor most, akár érthetetlennek, indokolatlannak tűnő félelmeim mentségére, következzenek röviden azok az aprócska nyitányok, amelyek már rég megtanítottak arra, hogy a

csupa nagybetűs LÁTÁS-ra, mint Isten egyik legbecsesebb ajándékára, nagyon odafigyeljek.

Az első, máris elég riasztó *szemezgetés* első osztályos koromban, a februári iskolai jelmezbálon, illetve az azt megelőző napokban kapott el. Jobb szememen azokban a februári napokban növegetni kezdett egy árpa, amely éppen a gyerekkarnevál idejére érte el a szerény mogorónyi méretet. A családi megállapodás szerint másnap vittek volna el szemorvoshoz, de az ügy villámgyors és szerencsés véget ért, az árpa steril megnyitása nélkül. Épp abban a pillanatban léptem ki az aprócska színpadra házilag tákolt Piroska-jelmezemben, amikor óárpasága szó szerint szétpukkant, azaz kifakadt. A feszítő fájdalom szinte azonnal megszűnt, viszont pöttyös szoknyámra, fehér blúzomra, de még pöttyös fejkendőmre, s a kis kosaramban csücsülő kalácsra, málnaszörpös üvegre, s a farkast jelképező Steiff-farkaskutyára is (apám egyik gyerekkori játékára!) finom vércsepp-zuhany permetezett.

Sokkal hosszabb és kíneserveesebb, időről-időre megismétlődő szemkórságom volt, főleg nyaranta, tizen- és huszoneves koromban a megszámlálhatatlan strandon és uszodában begyűjtött kötőhártya gyulladás. Ezekben a piros szemű nyúl-napokon az ébredés volt a legszörnyűbb. Szegény nagymama végtelen türelemmel mosogatta langyos kamillateával nehezen nyíló, zöldessárga ragacsos „csipámat”. Húszéves koromban, Szegeden azután még rosszabbul jártam. Az akkor még nem feszített, hanem nagyon is ernyedte víztükrű újszegedi uszoda áldásos hatásának köszönhetően a hetvenes évek elejének egyetlen „hivatalos” szemcseppje sem segített; végül egy találékony gyermekgyógyász, angolos magántanítványom, szerzett a gyerekklinikáról egy *újszülöttek szemét* megnyugtató, megtisztító

készítményt. Az azután gyorsan megtette a magáét. Mintha tudta volna az a csodaszer, hogy az, akire ilyen gyors hatással van, még korántsem igazi felnőtt. Mellesleg, mindmáig nem az!

Hályog előtti évtizedeim utolsó szemészeti megrázkódtatását huszonhat és fél éves koromban, aszódi letelepedésünk első napjaiban éltem át. Enyhe, majdnem-tavaszi januári időjárásban szaladtunk le első ottani kis lakásunkból a félig-falu, félig-városka vasáru- és háztartási boltjába. Többek között egy tíz forintba kerülő, nyeles pirító rácsot vettünk, elektromos kenyérpirítóról csak álmodozva. Ezen kívül egy védőbevonat nélküli, gyalogos alumínium serpenyő volt az aznapi zsákmányunk. Valamivel öt óra előtt, a szokatlanul kellemes tél közepi alkonyatban léptünk ki a boltból, amikor jobb szememet megcélozta és öngyilkos elszántsággal jó mélyen bele is röpült valami álnok muslincaféle. A helyi kis rendelőintézetben szemészet akkoriban nem volt, a legközelebbi szemorvos Gödöllőn működött, de nem az esti órákban. Így aztán kétségbeesetten bömböltem az aszódi főutca elején, annak kiöblösödő torkolatánál, amíg aztán András egy tiszta fehér zsebkendővel, és végtelen türelemmel szerencsésen kipiszkálta szegény szememből alattomos támadóm szétkenődött tetemét.

Mindeme kacskaringók után visszatérve a közelmúltba: 2007 októberétől, a határozott orvosi ítélettől egészen 2008 májusáig elég vígan voltam, látásom egy fikarcnyit sem romlott. Mégis, tudatom alján ott fészkel valami megnevezhetetlen bizonytalanság, valami „túl szép a menyasszony”-érzés. Annak ellenére, hogy környezetemben bőven akadtak hosszútűró és békeeszes, sőt, műtetre soha nem kerülő hályogos szemekről keringő, ismerőseink köréből felcsipegetett és családi történetek, vigasztaló kis példázatok. Akik ezeket elmesélték, nem félrevezetni,

olcsó „mákonnyokkal” elbódítani akartak ugyan, legfeljebb megnyugtatni. Én azonban vak elkeseredéssel és kitartással keresgéltem még mindig a „Hogyan másként?”-eket, a műtét rémétől messze vivő egér/tévutakat. Az első látszat-kiút a balgaságig menő szemcsepp-vadászat volt. Egy Nagyvárad és Hollandia között ingázó teológus barátunktól hallottam arról, hogy Váradon élő gyógyszerész testvére, aki szintén hályogos szemű, valamiféle helyi gyártmányú, jódos szemcseppet használva, sikerrel halasztgatja a műtétet. Megnéztem a bizonyára ártalmatlan készítmény adatait az interneten és úgy érzetem: brr, jódot szembe, még ha nagy hígításban is, no, ezt azért talán mégsem. Jóval szelídebbnek tűnt egy amerikai „csodakészítmény”, amelynek fő hatóanyaga a C-vitamin, s amely köré élénk és lelkes hozzászólói táborot kerekített (vagy költött!) az illető cég. Perreharagra nem vágyakozom, így a készítmény nevét fedje (ezúttal jótékony és tapintatos!) homály. Azt a gyönyörű történetet azonban nem hallgathatom el, ahogyan ebből a szemvidítóból tíz kis üvegnyi adag büszke birtokosa lettem. Tiszteletbeli „nagybátyám”, Szigeti Jenő és felesége, Gyopár, amerikai útjukon, ottani adventista testvérek segítségével (szerencsére, a csepp egyáltalán nem drága) vette meg számomra, gyógy-vásárfiaként, ezt a kisebb ütegnyi üvegcsét. És az eredmény? A klasszikus „ártani nem használ” kategória. Azaz: se szemem, se hályogom nem rebhent meg tőle! Úgy is fogalmazhatnék: mindkettő szépen füttyült a cseppre! Érdekes viszont, hogy egy irodalomtörténész kollégánk öreg és hályogos szemű kutyájának határozottan jót tett! Zárójelben jegyzem meg, hogy láttam egy nagyon érdekes dokumentumfilmet idős, de egészséges farkaskutyák műlencsebeültetéséről.

Csekély vigasz ugyan, de tény és való, hogy az évszázadok során rajtam kívül is nagyon sokan, tömegesen „bedőltek” a szelíd hályogkezelés hamis ígéretének. Brand Imre *Soproni adatok az okulisták korából* című érdekes, online is olvasható publikációjában jogos fanyalgással, olykor felháborodással ír a korai magyar szemorvoslás egyik külföldről ide szakadt sarlatánjáról, a francia Guillaume René le Feburè-ről, Saint-Ildenfont csavargó gyógyászati kalandorként elhíresült bárójáról. Ő, aki sem Magyarországon, sem másutt soha nem volt professzor, nagy merészen mégis annak adta ki magát, s még merészebben kecsgettette műtét helyett mindenféle varázs-kutyulékokkal a 19. század elején valóban egyáltalán nem kockázatmentes operációra várókat. 1802-ben német nyelvű, *Sichere und kurze Heilart Aller Augenentzündungen*” (*Mindenféle szemgyulladás rövid és biztos gyógyítása*) című munkájában, nem is palástolt önreklámozásként öt font és harminc krajcárért arcátlanul ajánlhatja egy olyan, mágikus hatású kenőcsét, amely a szürke és fekete (valójában: a zöld!) hályogot biztosan meggyógyítja. A már említett Brand Imre így sommázza Le Feburè kétes értékű életútját, működését: „Ennél nagyobb sarlatánság már nem kell, mert akkoriban már egész biztosan tudták, hogy a hályogot műtét gyógyítja csak meg.” A Brand-cikk hosszan és érdekesen elősorolja továbbá a lelkiismeretlen és pénzhajhász francia okulista-kalandor elleni panaszok sokaságát, többek között özvegy Horváth Mihályné Balogh Annáét, akitől ráadásul nem öt, hanem ötven forintot csalt ki az „ál-specialista”, s a becsapott asszony elveszítette a látását.

„Le Feburè-nek egy akkori generációval, jó ötven évvel korábbi elődje, stílusában, szakmai kontárságában, megkérdőjelezhető emberi magatartásában is közeli rokona volt az érdemtelenül nagyhírű, Európa-szerte kószáló John Taylor